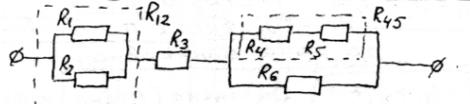

K-41 Розрахунок опорів при змішанному з'єднанні провідників.

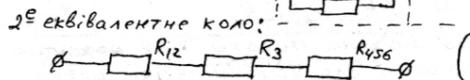
I Змішане послідовне з'єднання.

$R_{12} = \frac{R_1 R_2}{R_1 + R_2}$ $R_{45} = R_4 + R_5$

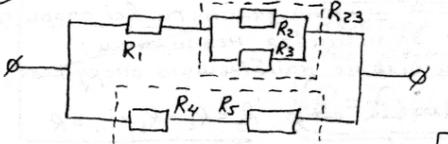
$R_{456} = \frac{R_{45} \cdot R_6}{R_{45} + R_6}$

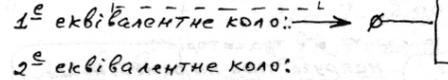
$R_{3a2} = R_{12} + R_3 + R_{456}$

$J_{3a2} = J_1 = J_2 = J_3 = J_{456} = \frac{U_{3a2}}{R_{3a2}}$ $J_{3a2} = J_1 + J_2 = J_4 + J_5 = J_6$

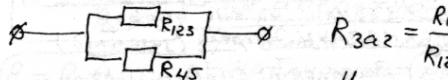
II Змішане паралельне з'єднання.

$R_{23} = \frac{R_2 \cdot R_3}{R_2 + R_3}$ $R_{45} = R_4 + R_5$

$R_{123} = R_1 + R_{23}$

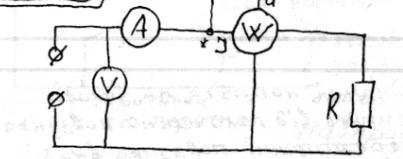
$R_{3a2} = \frac{R_{123} \cdot R_{45}}{R_{123} + R_{45}}$ $J_{3a2} = \frac{U_{3a2}}{R_{3a2}}$

$U_{3a2} = U_{123} = U_{45}$ $J_{123} = \frac{U_{3a2}}{R_{123}}$ $J_{45} = \frac{U_{3a2}}{R_{45}}$

A - Робота електричного струму - робота сил електричного поля, що створюють електр. струм. Ця робота виконується за рахунок енергії джерела струму

$A = U \cdot q = U \cdot J \cdot t$ $A = U J t = J^2 R t = \frac{U^2}{R} t$ **Робота струму на ділянці кола.** $A = [Q_{ж} = W \cdot A \cdot c]$

$P = \frac{A}{t}$ - **електрична потужність** $P = U J = J^2 R = \frac{U^2}{R}$ - **потужність струму**

Ватметр - прилад для вимірювання потужності струму.

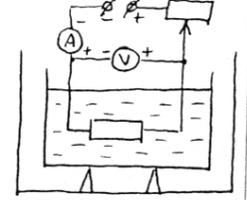
Це прилад електродинамічної системи, його дія ґрунтується на магнітній взаємодії двох катушок 1-нерухома катушка струму (J) і 2-катушка напруги (U)

Одиниці потужності $[Вт = \frac{Дж}{с} = В \cdot А]$ $1 кВт = 10^3 Вт$ $1 МВт = 10^6 Вт$

Одиниці роботи $1 Вт \cdot год = 3600 Дж$ $1 кВт \cdot год = 10^3 \cdot 3600 Дж$

- 8 кл. § 50, 51, 52
- Відповісти на запитання § 5
 - Виконати **Вправи 25, 26**
 - Позначення приладів електродинамічної системи.
 - Перевести в Дж: $2 мДж = \dots$ $2 МДж = \dots$ $5 мВт \cdot с = \dots$ $4 кВт \cdot год = \dots$ $40 кВт = \dots$ $3 МВт \cdot год = \dots$ $0,05 мкВт = \dots$ $2 год 3 хв 25 с = \dots$ $4 год 5 с = \dots$

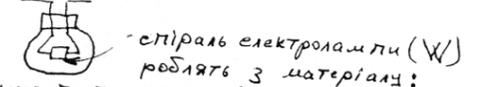
K-42 Теплова дія струму (пояснюється взаємодією електронів в провідності з іонами кристалічної решітки, під час якої відбувається перетворення кінетичної енергії впорядкованого руху електронів в енергію хаотичного руху іонів - теплової енергії)

$Q = J^2 R t$ - **З-н Джоуля-Ленца** (з дослідів) - визначає кількість теплоти, що виділяється в нерухомому провіднику при проходженні струму

$Q = J^2 R t = \frac{U^2}{R} t = U J t$ - з З.З.Б.: робота струму в нерухомому провіднику = теплоті, що виділяється в провіднику.

Електролампа розжарення

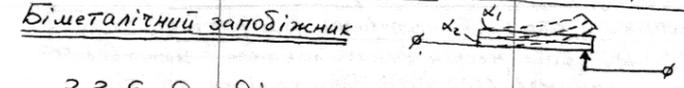

- з високою питомим опором (тоді більша частка тепла в спіралі і менша в з'єднувальних провідниках).
 - високою температурою плавлення (чим вища температура спіралі, тим більша яскравість її світіння $E = \sigma T^4$, тим більша частка цієї енергії припадає на видиме світло).
- Лампи < **вакуумні** $t = 2300 - 2700^\circ C$ при $t = 2700^\circ C$ вольфрам випаровується.
< **газонаповнені (галогенні)** $t = 3000^\circ C$
- Товщина і довжина спіралі визначають опір лампи, а він визначається напругою і потужністю.

Коротке замикання - к.з. - опір кола випадково стає дуже малим $J_{к.з.} = \frac{U}{R}$ - струм стає дуже великим - величезне виділення тепла - з'єднувальні провідники горять.

Запобіжник - його дія ґрунтується на тепловій дії струму. Q що виділяється в провіднику $\sim J^2$. При певній силі струму виділяється така кількість теплоти, що температура провідника досягає $T_{плавлення}$ і провідник ривиться - коло розривається.

Плавлення - визначається матеріалом і розмірами провідника.

З.З.Б. для ділянки кола: робота струму йде на виділення тепла і виконання механічної роботи $A_{струму} = Q + A_{мех.}$

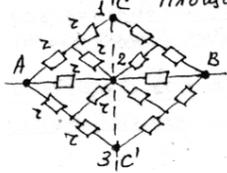
Механічна робота виконується якщо провідники рухаються (електродвигун).

- 8 кл. § 53, 54, 55
- Відповісти на запитання § 5
 - Виконати **Вправи 27, 28**
 - З-н Джоуля-Ленца ... (формулювання)
 - Малюнок будови електролампи з патрона, 2. запобіжника в квартирі
 - $5 Дж$ $1 кал = 4,2 Дж$ $1 Дж = 0,24 кал$
 - $T_{плав. W} = 3387^\circ C$
 - Схема нагрівальних приладів:
 - Дія біметалічного запобіжника (термовимика) ґрунтується на тому, що при нагріванні біметалічної пластини вона вигинається -> коло розривається з різними коефіцієнтами лінійного розширення ($\alpha_2 > \alpha_1$).

I Симетрія в колі дозволяє:

1 З'єднати або роз'єднати точки кола, що лежать на площині симетрії для якої т. А і т. В симетричні.

1с Площина симетрії сс' (для неї точки А і В симетричні)

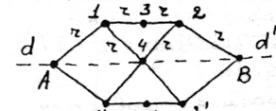

1е еквівалентне коло: з'єднали т. 1, 2, 3, що лежать на площині сс' 2е еквівалентне коло:

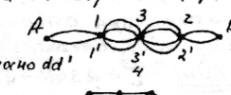

роз'єднали провідники у вузлі 2 на площині сс' Після перетворень симетрія не змінилась!

2 З'єднати або роз'єднати симетричні точки кола, якщо маємо симетрію відносно площини або вісі симетрії, що проходить через точки А і В.

1еквівалентне коло: з'єднаємо т. 1 і 1', 2 і 2', 3 і 3', 4, які симетричні відносно dd' 2еквівалентне коло: роз'єднаємо у вузлі 4 щоб лишилась симетрія і незмінились напрями струмів

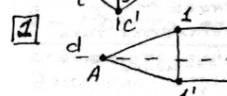
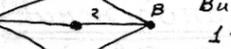
3 Викидати елементи кола в яких немає струму. Це елементи:

1 між симетричними точками кола для площини або вісі симетрії, що проходить через т. А і В.

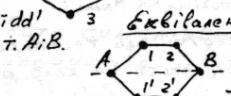
2 між точками, що лежать на площині симетрії для якої т. А і В симетричні. Площина симетрії сс' для якої А і В симетричні. Між точками 1, 2, 3 напрями = 0, I = 0.

Еквівалентне коло:

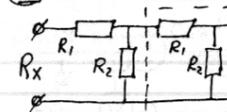

Площина симетрії dd' проходить через т. А і В.

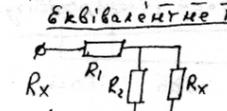

Увага!! Після перетворень кола його симетрія не повинна змінитись, напрями струмів не повинні змінитись.

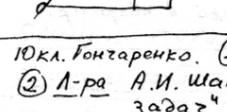
II Нескінченні ланцюги. R_x - опір нескінченного ланцюга. Якщо від нескінченного ланцюга відділити одну комірку то опір тої частини, що залишиться всьодно R_x

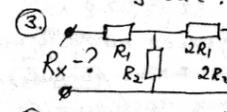
еквівалентне коло: R_заг = R_x = R_1 + R_2, x = R_1 + R_2 / (R_2 + R_x) => (R_x - R_1)(R_2 + R_x) = R_2 R_x => R_x^2 - R_1 R_x - R_1 R_2 = 0

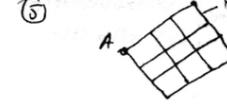
R_x = (R_1 + sqrt(R_1^2 + 4R_1R_2)) / 2 (-) перед коренем неможливий, тоді R_x < 0.

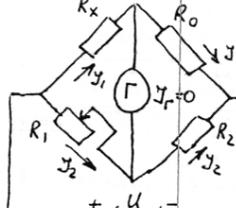
Р_АВ = ?

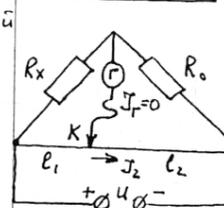
Р_АВ = ?

Р_АВ = ?

R_x - невідомий опір

R_1 / R_2 = R_x / R_0

Для вимірювання опор повзунок К переміщують так, щоб струм через гальванометр I_G = 0, тоді можна вважати, що маємо дві паралельні гілки.

Умова балансу містка: I_1 R_x = I_2 R_1, I_1 R_0 = I_2 R_2 => R_x / R_0 = R_1 / R_2 або R_x / R_1 = R_0 / R_2 - співвідношення між опороми у збалансованому містку

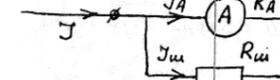
II Розширення меж вимірювання I і U

Реальний амперметр має опір R_A > 0 (чим менше R_A - тим краще прилад)

Реальний вольтметр має скінченний опір R_V < infinity (чим більше R_V - тим краще прилад).

За допомогою шунта і додаткового опору можна збільшити межі вимірювання I і U. Нехай N покаже у скільки разів збільшимо ціну поділки прилада (розширяємо межі вимірювання прилада).

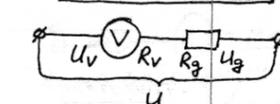
1 Шунт до А

Якщо підключити шунт до А, то частина струму піде через А і частина через шунт. Покази амперметра зменшаться в N = I / I_A разів, знатить ціна поділки А збільшилась в N разів.

I = I_A + I_sh, I_A R_A = I_sh R_sh, I = N I_A => N I_A = I_A + I_sh => (N-1) I_A = I_sh => N-1 = I_sh / I_A = R_A / R_sh => R_sh = R_A / (N-1) опір шунта для збільшення ціни поділки А в N разів

2 Додатковий опір V

U = U_V + U_g, U_V / R_V = U_g / R_g, U = N U_V => N U_V = U_V + U_g => (N-1) U_V = U_g => N-1 = U_g / U_V = R_g / R_V => R_g = R_V (N-1) додатковий опір для збільшення ціни поділки V в N разів

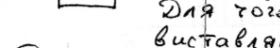
Ю.Кл. Гончаренко ст. 258-259, ст. 256.

1 Гальванометр - дуже гутливий прилад магнітоелектричної системи, може бути мікроамперметр.

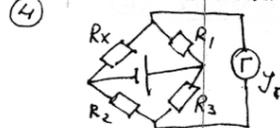
2 Балістичний гальванометр - служить для вимірювання заряду q (відхилення стрілки пропорційне заряду, при короткотривалому струмі, це досягається тим, що рамку роблять масивною).

3 Омметр

Для вимірювання опору - підключають безпосередньо до провідника опір якого вимірюють. В омметрі міститься своє джерело струму, напручу якого встановлюють перед вимірюванням. Для того, замикають виводи омметра і рушкою "Уст 0" виставляють покази прилада на 0 (R=0)

При якому співвідношенні опорів (R, R_2, R_3 R_x) струм через G I_G = 0 ?

При якому співвідношенні опорів (R, R_2, R_3 R_x) струм через G I_G = 0 ?

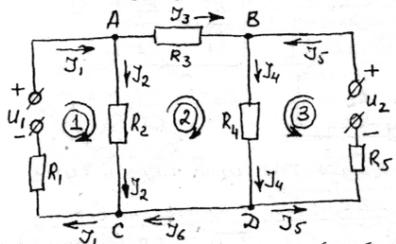
Ю.Кл. Гончаренко. 1 Виконати вправи 29, завдання 10.

2 Л-ра А.И. Шапиро, В.А. Бодик. "Оригинальные методы решения физических задач". Киев. "Освіта" 1992 г. ст. 70-80.

3 4 5

К-45 Правила Кірхгофа

При розрахунку складних електричних кіл вибрати і вказати на схемі напрями струмів на всіх ділянках кола.

I правило Кірхгофа

$$\sum J_{\text{вход.}} = \sum J_{\text{виход.}}$$

Сума струмів, що входять до вузла = сумі струмів, що виходять з вузла.
(кількість незалежних вузлових рівнянь - (N-1), де N - кількість вузлів).

т.А $J_1 = J_2 + J_3$ т.В $J_3 + J_5 = J_4$ т.С $J_2 + J_6 = J_1$

II правило Кірхгофа (добуток $J \cdot R$ - спад напруги).

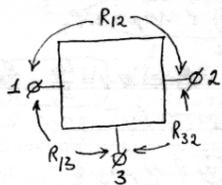
$$\sum J R = \sum U_{\text{джер.}}$$

Алгебраїчна сума спадів напруг на резисторах у замкнутому контурі дорівнює алгебраїчній сумі напруг джерел струму, що діють в даному контурі.

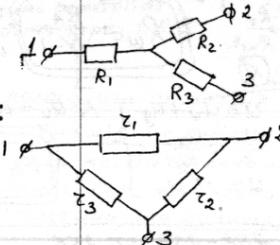
Увага! ① вибирають найбільш прості контури (з мінімумом джерел струму і опорів) ② напрям обходу контурів - довільний ③ $J > 0$, якщо напрям струму збігається з напрямом обходу контура. ④ $U_{\text{джер.}} > 0$, якщо власний струм джерела співпадає з напрямом обходу контура. ⑤ контурів обирають стільки, щоб охопити всі джерела і опори кола. ⑥ Якщо при розв'язуванні рівнянь вийшло $J < 0$, це означає, що дійсний напрям струму протилежний до обраного.

Далі розв'язують систему рівнянь складену з I і II правил Кірхгофа, рівнянь треба стільки, скільки невідомих.

Чорний ящик (невідома схема з виводами) з опорів з трьома виводами

можливо два варіанта:

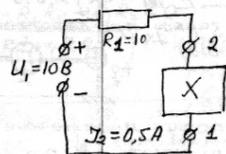
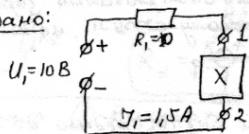

— зірка

— трикутник

10 ка. Гончаренко § 73 ст 250-254 Вправа 20 (1,2,3) ст. 261

- ① Формули перетворень... а) $\Delta \rightarrow Y$ б) $Y \rightarrow \Delta$
② Дано:

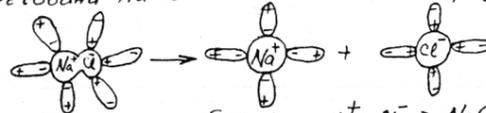

визначити вміст горного ящика (найпростіший варіант).

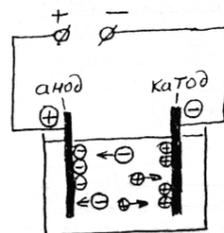
К-46 I Струм в електролітах - перенесення ретовини!

Дії струму: магнітна, теплова, хімічна

Електроліти - розчини або розплави, що є провідниками електр. струму.
Носії струму - \oplus і \ominus іони, які виникають при електролітичній дисоціації - розпаді молекул розчиненої ретовини на іони під дією молекул розчинника (води)

Одночасно проходить рекомбінація: $Na^+ + Cl^- \rightarrow NaCl$

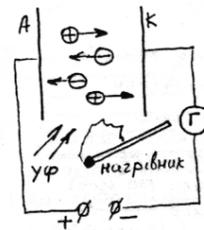

Електроліз - електрохімічні реакції біля електродів, що супроводжуються виділенням ретовини на електродах
маса ретовини, що виділяється на електроді \sim силі струму і часу проходження струму (М. Фарадей).

II Струм в газах - газовий розряд - супроводжується свіченням газу!

Дії струму: магнітна, теплова.

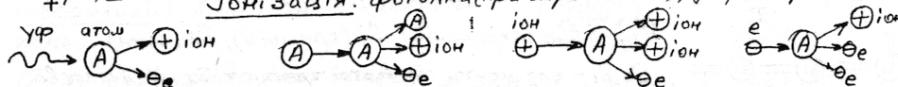
Носії струму: \oplus , \ominus іони і вільні електрони

Газ < нормальні умови - діелектрик
< нагрівання, опромінення - провідник (УФ, рентгенівське, γ - проміння)

Носії струму виникають при іонізації - відрив від атома або молекули одного або декількох електронів.

Іонізація: фотонна (при опроміненні), ударна (при нагріванні)

e^- іон \rightarrow А - рекомбінація (зменшує кількість носіїв струму)
Якщо забрати іонізатор, розряд може припинитись (внаслідок рекомбінації).

Типи самостійного газового розряду:

- Гліютий (при низькому тиску; лампи денного світла, вогні реклами, цифрові індикатори, неонові лампи...)
- Дуговий розряд ($T_{\text{газу}} \sim 4000^\circ\text{C}$, електрична дуга).
- Ускровий розряд (дуже висока напруга, блискавка). ④ Куроний...

10 ка. Гончаренко §§ 116-118 ст. 376-383 §§ 119-121 ст. 383-395

① Застосування електролізу: електрометалургія... гальванопластика... гальваностегія...

② Блискавка попадає в дерево. Корову вражає струмом, людини - ні. Чому?

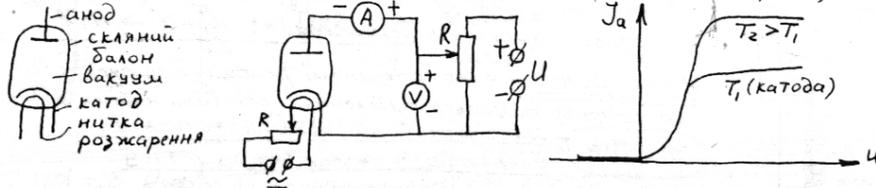
③ Плазма...

K-47 I Струм у вакуумі дії струму: магнітна носії струму: електрони

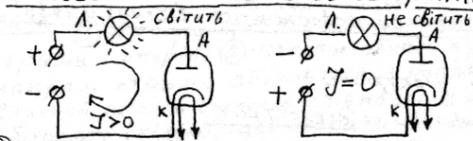
У вакуумі власні носії не виникають (немає взаємодії частинки), треба вносити джерело електронів (розігрітий катод).

Термоелектронна емісія - випускання електронів з метала при нагріванні (кількість електронів, що вилітають ~ температурі $N_e \sim T$).

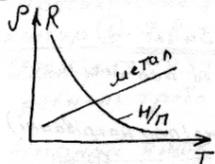
Вакуумна електронна лампа - діод (два основних електрода)

Вакуумний діод має односторонню провідність - використовують у випрямлячах змінного струму.

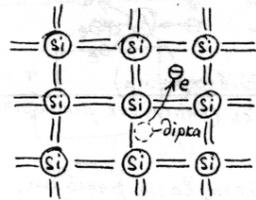

II Струм у напівпровідниках (N/P) дії струму: магнітна, теплова. носії струму: електрони, дірки

N/P при низьких температурах - діелектрик.

Питомий опір (опір) N/P дуже сильно залежить від температури, освітленості, домішок, по цій залежності N/P відрізняють від металів.

N/P - Ge (германій), Si (кремній), Se (селен) ...
Ge, Si - елементи четвертої групи табл. Менделєєва, на зовнішній електронній оболонці 4 електрони, при утворенні кристала між атомами виникає парноелектронний (ковалентний) зв'язок.

При збільшенні T кристала зростають коливання іонів решітки, виникають розриви зв'язку:

електрон виходить із зв'язку і стає вільним, на місці електрона залишається порожнє місце, що має властивості \oplus заряду і теж може переміщатися по кристалі. $N_e = N_{дірок}$ носії струму: електрони і дірки.

Терморезистор - N/P елемент опір якого сильно залежить від температури ($T \uparrow \rightarrow R \downarrow$)

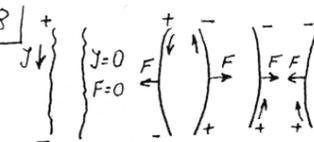
Фоторезистор - N/P елемент опір якого залежить від освітленості

10 кл Гончаренко §§ 113-115 ст. 368-375 §§ 104-111 ст. 345-362

① Вакуум - ...

② - ... властивості ...

K-48 Магнітна взаємодія - взаємодія струмів (рухомих зарядів) - передається через магнітне поле.

Магнітне поле (м.п.):

I Матеріальне, передає взаємодію між струмами (рухомими зарядами).

II Має властивості: ① Виникає навколо струмів (рухомих зарядів).

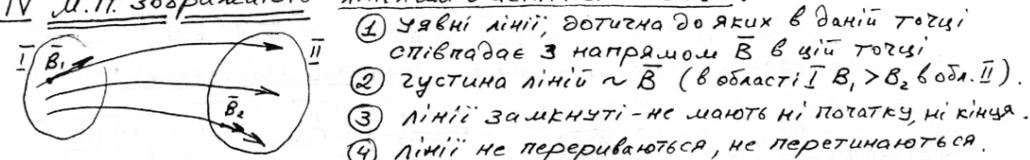
② Діє з певною силою на струми (сила Ампера $F_A = I \cdot B \cdot \sin \alpha$) і на рухомих заряди (сила Лоренца $F_L = q \cdot v \cdot B \cdot \sin \alpha$).

③ Володіє енергією (здатне виконувати роботу) (ел. двигун)

III М.п. досліджують за допомогою магнітних стрілок - на які м.п. створює орієнтовану дію! (стрілки повертаються по лініях поля).

B-вектор магнітної індукції - основна характеристика м.п. ($B \sim I$)

IV М.п. зображають - лініями магнітної індукції:

① Чувливі лінії, дотична до яких в даній точці співпадає з напрямком \vec{B} в цій точці

② густина ліній $\sim B$ (в області I $B_1 > B_2$ в обл. II).

③ лінії замкнуті - не мають ні початку, ні кінця.

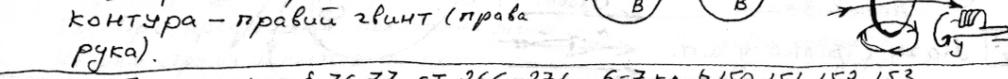
④ лінії не перериваються, не перетинаються.

⑤ Однорідне поле - однакове \vec{B} у всіх точках - лінії поля паралельні, на однакових відстанях

V Поле прямого провідника - напрям ліній поля визначають за правилом правого гвинта (свердлика) лінії поля - концентричні кола.

VI Поле соленоїда (котушки) - напрям ліній визначають за правилом правого гвинта (свердлика) - права рука. В середині довгого соленоїда поле однорідне!!

VII Поле плоского колового контура - в центрі контура $\vec{B} \perp$ площині контура - правий гвинт (права рука).

10 кл. Гончаренко § 76, 77 ст. 266-271 6-7 кл § 150, 151, 152, 153
З клас § 56, 57, 58 (частини) ① Відповісти на запитання §§

② Правило правого гвинта (свердлика) ... ③ $B = [T]$ тесла.

④ N - північний полюс соленоїда (синій) - полюс з якого виходять лінії поля, S - південний полюс (червоний) - полюс в який входять лінії поля.

⑤ ... однорідне поле \perp площині малюнка, \vec{B} лінії направлені до нас

К-49

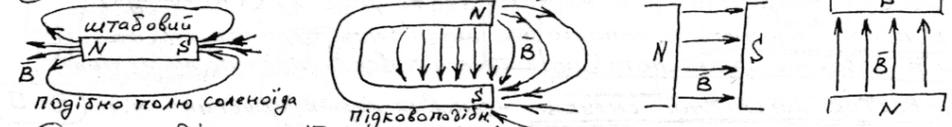
Ретовини

сильномагнітні (з великою силою втягуються в магнітне поле) - феромагнетики
слабодмагнітні (практично не взаємодіють з м.п.) - діамагнетики і парамагнетики.

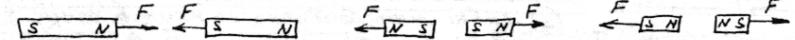
I Феромагнетики (Fe-залізо, Co-кобальт, Ni-нікель) ретовини, що сильно намагнічуються в зовнішньому м.п., тобто самі створюють м.п., що перевищує зовнішнє у $10^3 \div 10^5$ разів. Деякі феромагнетики залишаються намагніченими, якщо їх забрати з м.п.

II Постійний магніт - намагнічений феромагнетик, що створює власне м.п.

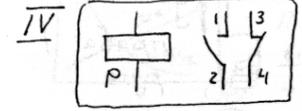
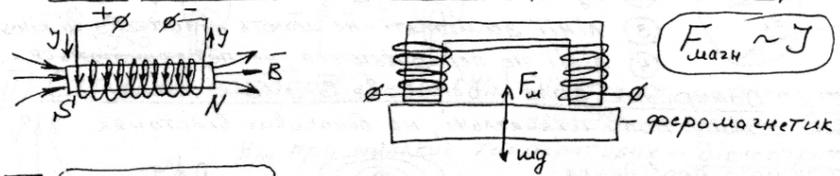
1) поле постійних магнітів

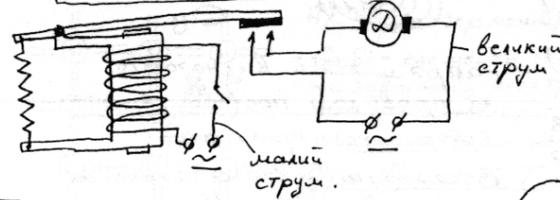
2) взаємодія по стійних магнітів.

III Електромагніт - котушка з феромагнітним осердям.

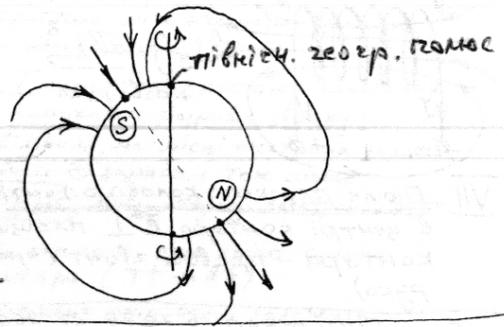

Електромагнітне реле - складається з електромагніту і контактної групи.

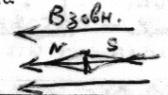

V Магнітне поле Землі

- S - південний магнітний полюс Землі
- N - північний магнітний полюс Землі

VI Магн. стрілка у м.п.

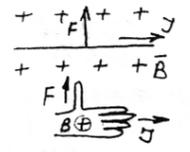

- 8 кл § 58, 59, 60 1) Відповіді на запитання §5
 6-7 кл §154-158 2) Виконати Вправи 30, Завдання 12(1).
- 3) Магнітні властивості ретовин пояснюються мікрострумами, що створюються орбітальним рухом електронів атомів і молекул. Ці струми називають молекулярними, вони створюють власне м.п. ретовини.
- 4) Магнітні бурі... Магнітні аномалії...

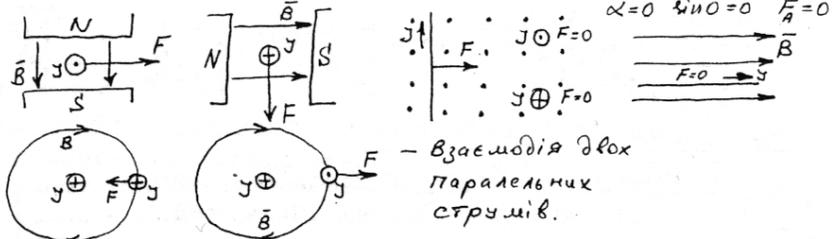
К-50 Сила Ампера - сила, що діє на провідник із струмом з боку магнітного поля.

$$F_A = J \cdot B \cdot l \cdot \sin \alpha$$

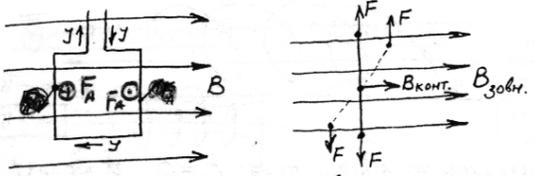
α - кут між напрямом м.п. і напрямом струму в провіднику.
 $B = [Тл]$ тесла.

Напрямок сили Ампера визначають за правилом лівої руки:
 руку треба розташувати так, щоб лінії поля входили в долоню, тоді чотири пальці були розташовані за напрямом струму, тоді великий палець покаже напрям сили F_A

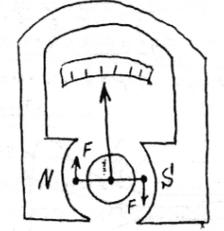

Рамка (контур) із струмом у м.п. - завжди розвертається так, щоб її власне м.п. співпадало з зовнішнім полем (як магнітна стрілка).

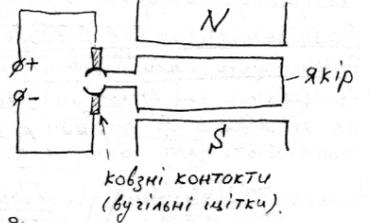
Застосування сили Ампера

- 1) **Магнітоелектричний прилад з рухомою рамкою** (гальванометр).
- 2) **ГузноMOVED** - прилад для перетворення електричної енергії в механічну енергію коли вань повітря (джерело звуку).

3) **Електродвигун** - електрична енергія перетворюється в механічну енергію обертання якоря двигуна.

На рамку діє сила Ампера і розвертає її. При проходженні положення рівноваги, напрям струму мінюється на протилежний, наслідком цього буде поворот рамки на 180° і т.д.

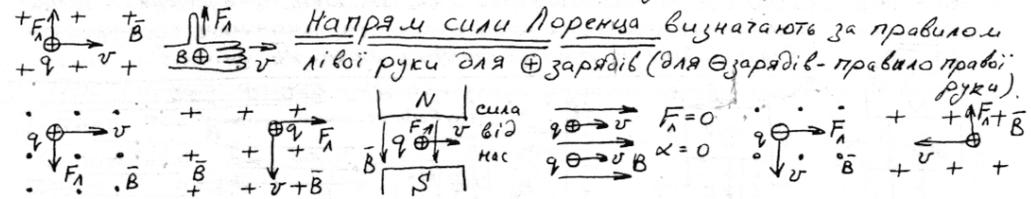

- 8 кл. § 61 1) Відповіді на запитання §
 2) Виконати Завдання 12(2,3), Завдання 14

K-51 Сила Лоренца - сила, що діє на рухомі заряди з боку магнітного поля

$$F_L = \frac{F_A}{N} = \frac{J B \sin \alpha}{N} = \frac{q n v S B \sin \alpha}{N} = q \frac{n v S}{N} \cdot B \sin \alpha = q v B \sin \alpha$$

$F_L = q v B \sin \alpha$ - сила Лоренца. α - кут між напрямом руху заряду \vec{v} і напрямом м.п. \vec{B}

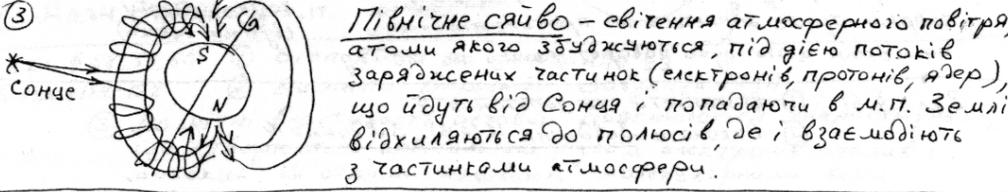
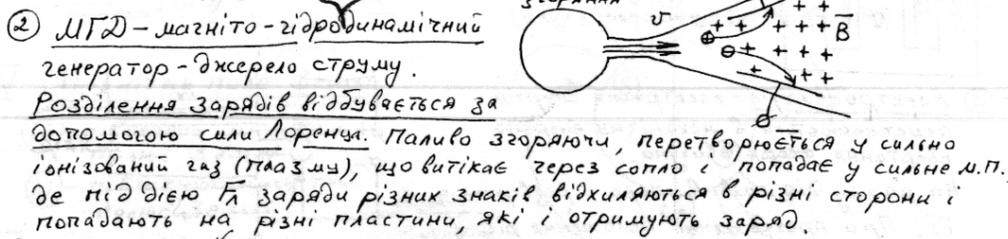
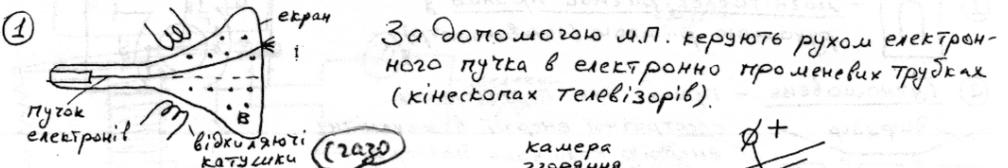
Рух зарядів в магн. полі:

I Якщо заряд вітає в однорідне м.п. перпендикулярно до лінії поля, тоді він рухається по колу

II Якщо заряд вітає в однорідне м.п. під кутом $\alpha \neq 90^\circ$, тоді він рухається по спіралі

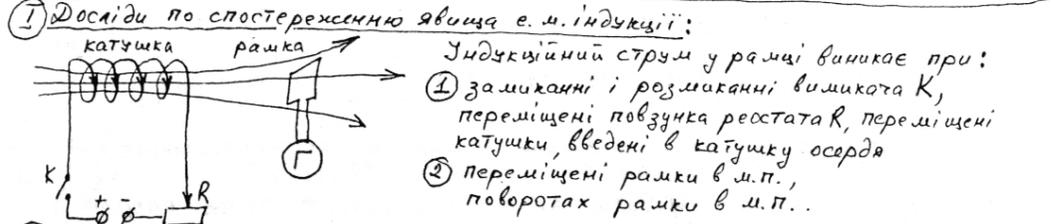
III Якщо заряд рухається $\vec{v} \parallel \vec{B}$ паралельно лініям поля: $F_L = 0$, $\vec{v} = \text{const}$.

Прояв і застосування F_L :

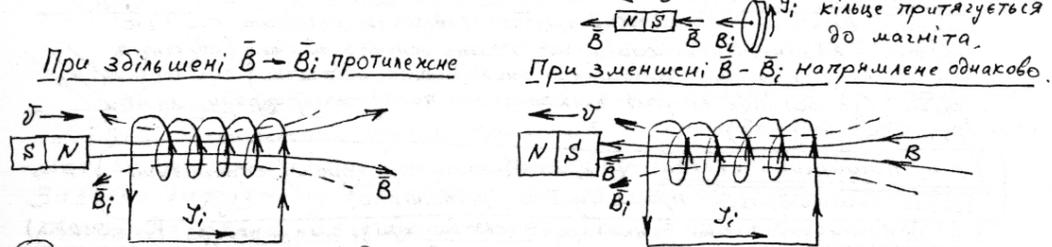
- 10 кл. 1 Повторити тему "Електромагнітні явища" (8 вл) виконати задачу №5
 2 F_L залежить...
 3 Правило лівої руки для сили Лоренца... 4 маспектрометр...

K-52 Явище електромагнітної (е.м.) індукції (англ. М.Фарадей 1831р.) - виникнення електричного струму: 1 в провіднику, що знаходиться у змінному магнітному полі або 2 в провіднику, що рухається в магнітному полі (перетинає лінії м.п.) - індукційний струм.

II Напрямок індукційного струму визначають за правилом Ленца: Індукційний струм створює індукційне магн. поле \vec{B}_i , що протидіє зміні магн. поля \vec{B} , яке викликає індукційний струм

кільце відштовхується від магніта.
 кільце притягується до магніта.

III Суть явища е.м. індукції:

1 Виникнення індукційного струму в провіднику, що знаходиться у змінному м.п. пояснюється виникненням вихрового електричного поля, під дією якого і виникає струм (Максвелл)

2 Виникнення індукційного струму в провіднику, що рухається в м.п. пояснюється дією сили Лоренца на вільні заряди в провіднику

